

M. BALÁZS ÁGNES*

Szólnak a szószólok?¹ – A nemzetiségi szószólok hatása a parlamentari napirendre

1. Bevezetés

Bár hazánkban már a rendszerváltáskor is felmerült a kisebbségek országgyűlési képviselete kérdése,² megvalósulására várni kellett a 2011. évi választójogi törvény meghozataláig.

Már a vonatkozó szabályok elfogadásakor sokan foglaltak állást amellet, hogy csekély az esélye annak, hogy nemzetiségi listáról bármely jelölt országgyűlési mandátumot nyerjen, így csak az országgyűlési képviselőknél szűkebb jogosítvánnyal rendelkező nemzetiségi szószólok fogják képviselni az egyes nemzetiségeket az Országgyűlésben,³ ami a 2014-es országgyűlési választásokon be is

* A szerző politológus, az NKE Közigazgatástudományi Doktori Iskola hallgatója. E-mail: balazsagnes@windowslive.com

¹ A szerző köszönettel tartozik Boda Zsoltnak, Brian Jones-nak, Dobos Balázsnak, Gajduschek Györgynek, Fejes Zsuzsannának, Gellén Mártonnak, Halász Ivánnak, Molnár Csabának, Papp Z. Attilának, Samuel Workman-nek Sebők Miklósnak, az anonim bírálóknak, az MTA TK PTI-ben rendezett műhelyvita, továbbá a Comparative Agendas Project tizedik éves konferenciája résztvevőinek megjegyzéseiért. A fennmaradó hibákért kizárólag a szerző felelős.

² Dobos Balázs: *A kisebbség joga. Kisebbségi törvénykezés Magyarországon (1988-2006.)*. Budapest: Argumentum. MTA Kisebbségkutató Intézet, 2011., 168-170.; Pap András László: *Identitás és reprezentáció. Az etnikai hovatartozás meghatározásától a politikai képviseletig*. Budapest: MTA Kisebbségkutató Intézet, Gondolat Kiadó, 2007., 233-245.

³ Erdős Csaba: A Problematic Part of the Renewed Hungarian Parliamentary Law: The Parliamentary Representation of Nationalities, *De Iurisprudentia et Iure Publico: Jog- és Politikatudományi Folyóirat*. 2013/1. 55.; Kurunczi, Gábor:

igazolódott.⁴ A kérdés vizsgálatához szükséges áttekinteni és elemezni a nemzetiségek országgyűlési képviseletének magyarországi felmerülését és megteremtését, továbbá a nemzetiségi szószlók eddigi tevékenységét. Választ kell találnunk arra, hogy a nemzetiségek érdekeinek országgyűlési képviselete, illetve a parlamenti napirend tematizálása tekintetében milyen mértékben tekinthető eredményesnek a szabályozás. Ennek érdekében három területet vizsgálunk meg: Milyen arányban merül fel a nemzetiségek kérdése a parlamenti napirenden belül az interpellációk, kérdések és azonnali kérdések között a 2010-2014-es parlamenti ciklushoz viszonyítva? Hogyan alakul e kérdések aránya a jelenlegi ciklusban megszűnt törvények tekintetében az 1990 óta eltelt korábbi ciklusokhoz képest? Nőtt-e a nemzetiségek költségvetési támogatása amióta nemzetiségi szószlók ülnek a parlamentben? Mielőtt mindezen kérdésekre rátérnénk, szükséges tisztáznunk néhány elméleti és módszertani kérdést.

2. Szubsztantív és szimbolikus képviselet

A nemzetiségek országgyűlési képviseletének megteremtése a népképviseleti elv megbontásán, és azon a feltevésen alapul, hogy a nemzetiségi jobban képviselik a nemzetiségi érdekeit, mint a nem nemzetiségi képviselők, továbbá azon, hogy nemzetiségeket ezért hozzá kell segíteni az országgyűlési jelenléthez, mivel önjelöltől nehezen jutnak be az Országgyűlésbe. A képviselet jellege szerint formális, leíró és szimbolikus képviseletre való felosztása Pitkin nevéhez fűződik.⁵ A szubsztantív képviselet alapvetése a képviselő képviselt érdekében történő cselekvése

A nemzetiségek parlamenti képviseletének kérdéséről. *Pázmány Law Working Papers*. 2013/14. <http://d18wh0wf8v71m4.cloudfront.net/docs/wp/2013/2013-14-Kurunczi.pdf> (Letöltés ideje: 2016. április 30.); Szalayné Sándor Erzsébet: A 2014. évi választások a magyarországi nemzetiségekért felelős biztoshelyettes szemszögéből. *Kisebbségkutatás*, 2014/1. 13.

⁴ L. Balázs Ágnes: *A választójog egyenlősége: dilemmák és határesetek*. Diplomamunka. Budapest: Nemzeti Köszolgálati Egyetem, Közigazgatás-tudományi Kar, Közjogi Intézet, Európai és Összehasonlító Közjogi Tanszék, 2015. 24–25.

⁵ Pitkin, Hanna Fenichel: *The Concept of Representation*. Berkeley, Los Angeles, London: University of California Press, 1967.

„acting for”, amely vonása miatt Sebők Miklós a képviseleti demokrácia megbízó-ügynök elméleti modellje előfutáraként jelöli meg.⁶ A szakirodalomban napjainkig vitatott kérdés az, hogy a leíró képviselet, vagyis egy csoportnak a társadalomban betöltött arányának megfelelő parlamenti jelenlét előfeltételét jelenti-e a szubsztantív (tartalmi) képviseletnek, vagyis annak, hogy az adott csoport érdekei tartalmilag ténylegesen megjelenjenek a döntéshozatalban.⁷ E kérdést napjainkban gyakran vizsgálják a latin-amerikaiaknak és afroamerikaiaknak, az Amerikai Egyesült Államok Kongresszusában,⁸ illetve tagállmi törvényhozásokban,⁹ valamint egyes kisebbségeknek az egyéb országok törvényhozásaiban való képviselése,¹⁰ továbbá a nők politikai képviselése kapcsán,¹¹ de

⁶ Sebők Miklós: A képviseleti demokrácia megbízó-ügynök elméleti modellje. *Politikatudományi Szemle*, 2015/2. 8.

⁷ Várnagy Réka – Ilonszki Gabriella: Üvegplafonok. Pártok lent és fent. *Politikatudományi Szemle*. 2012/4. 9.

⁸ Minta, Michael D.: Legislative Oversight and the Substantive Representation of Black and Latino Interests in Congress. *Legislative Studies Quarterly*, 34: (2), 2009. 30–51.

⁹ Ueda, Michiko (é.n.): *Does Minority Representation Matter for Policy Outcomes? Evidence from the U.S. States.*

http://sites.harvard.edu/fs/docs/icb.topic892944.files/ueda_michiko.pdf (Letöltés ideje: 2016. november 18.)

¹⁰ Bird, Karen: Patterns of Substantive Representation Among Visible Minority MPs: Evidence from Canada’s House of Commons. In: Bird, Karen – Saalfeld, Thomas – Wüst, Andreas M. (Eds.): *The political representation of Immigrants and Minorities: Voters, Parties*. Abingdon: Routledge. ECPR Studies in Political Science, 2011. 207–228.

Rocha, Rene R. – Tolbert, Caroline J. Bowen, Daniel C. – Clark, Christopher J.: Race and Turnout: Does Descriptive Representation in State Legislatures Increase Minority Voting? *Political Research Quarterly*. 63: (4), 2010. 890–907., Hodžić, Edin – Mraović, Boriša: Political Representation of Minorities in Bosnia and Herzegovina: How Reserved Seats Affect Minority Representatives’ Influence on Decision-making and Perceived Substantive Representation. *Ethnopolitics*. 14:(4), 2015. 418-434.,

Zuber, Christina Isabel: Reserved Seats, Parties, and Group Representation in Bosnia and Herzegovina. *Ethnopolitics*. 14:(4), 2015. 390–403.;

Jusić, Mirna – Stojanović, Nenad: Minority Rights and Realpolitik: Justice-based vs. Pragmatic Arguments for Reserving Seats for National Minorities. *Ethnopolitics*. 14:(4), 2015. 404–417.

találkozhatunk a fogyatékkal élők szubsztantív képviselőivel foglalkozó írással is.¹² Bár a nemzetiségi szószólók eleve csak a nemzetiségeket érintő ügyekben szólhatnak fel az Országgyűlésben,¹³ a fentiek fényében érdemes arra figyelni, hogy a képviselők általi interpellációk, kérdések, azonnali kérdések tekintetében megfigyelhető-e a felszólaló, illetve benyújtó nemzetisége, valamint felszólalása, kérdése témája közötti összefüggés, és hogy a szószólók képesek-e tematizálni a parlamenti napirendet. Mindezek előtt azonban szükséges felvázolni az alkalmazott módszertant.

3. Módszertan

Jelen tanulmány keretei között a parlamenti napirend került vizsgálatra, hiszen a nemzetiségi szószólók intézménye létrehozásának célja egyfajta kedvezményes országgyűlési képviselő biztosítása volt. Első lépésben feltártuk a nemzetiségek országgyűlési képviselőtének megszületését és annak jogi kereteit. Ezt követően az Országgyűlés honlapján, az egyes szószólók adatlapján fellelhető adatok alapján megvizsgáltuk a szószólók első három évi tevékenységét.¹⁴ Ezután hasonlítottuk össze a kisebbségi témakörök jelenlétét a parlamenti kérdések között, a törvényalkotásban, valamint a nemzetiségek költségvetésből való részesedését, még hozzá a kultúrájukra és önkormányzásukra fordított tételek alakulását 2015 előtt és után.¹⁵

A parlamenti vitaműfajokban bekövetkezett változás vizsgálata során az Országgyűlés honlapjának keresőjét¹⁶ használtuk. Az előző

¹¹ Childs, Sarah: *Women and British Party Politics. Descriptive, substantive and symbolic representation.* Routledge Advances in European Politics. Abingdon: Routledge, 2008.

¹² Chaney, Paul: *Institutional Ableism, Critical Actors and the Substantive Representation of Disabled People: Evidence from the UK Parliament 1940–2012.* *The Journal of Legislative Studies*, 21:(2), 2015. 168–191.

¹³ 2012. évi XXXVI. törvény az Országgyűlésről [A továbbiakban: Ogytv.] 22. § és 29-29/A. §

¹⁴ Vizsgálódásunkat a 2017. május 8-i ülésnapra bezárólag végeztük el.

¹⁵ A 2015. évi volt az első olyan központi költségvetés, amelyet már a nemzetiségi szószólók jelenlétében került elfogadásra.

¹⁶ Felszólalások keresése 2010-2014. <http://bit.ly/2u8ax0z> (Teljes link az irodalomjegyzékben.) (Letöltés ideje: 2015. december 20.), Felszólalások

és jelen ciklusbeli nemzetiségekhez kapcsolódó interpellációk, kérdések és azonnali kérdések kerültek górcső alá. Az előző ciklussal való összehasonlítás melletti érv az, hogy azóta még nem telt el sok idő, illetve hasonló volt a parlament összetétele a jelenlegihez, ám annyiban módosult, hogy immár nemzetiségi szószólók is részt vesznek az Országgyűlés munkájában. Bár az összehasonlíthatóságot nehezíti, hogy 2012-ben megszületett az Országgyűlésről szóló törvény, 2014-ben új házszabályt fogadtak el,¹⁷ és a képviselők száma is 199-re csökkent,¹⁸ a fentiek miatt mindenképp érdemesnek tartjuk az előző ciklussal való összehasonlítást, amelyet a későbbiekben érdemes lesz kiterjeszteni a rendszerváltás utáni összes ciklusra.

Készítettünk egy szótárat a nemzetiségekhez kapcsolódó szótövekről és azokra helyettesítő karakter segítségével kerestünk.¹⁹ Az interpellációk, kérdések és azonnali kérdések esetében az eredményeket ezt követően cím szerint soroltuk be a nemzetiségeket érintő voltak szerint. Ahol cím nem szerepelt, vagy pedig nem volt elegendő a tartalom azonosítására, ott a felszólalás tartalma nyújtott támpontot. Vizsgálódásunk körébe csupán azok a felszólalások estek, amelyek kifejezetten a Magyarországon élő tizenhárom elismert nemzetiség jogaihoz, történelméhez, kultúrájához, képviselőjéhez, identitásához kapcsolódnak. Nem foglalkoztunk a romákat mint hátrányos helyzetű csoportot érintő, azaz a romák társadalmi felzárkóztatásához mint szociálpolitikai kérdéshez kapcsolódó, a külhoni magyarok kisebbségvédelméhez kapcsolódó, valamint a magyarországi nemzetiségeket érintőlegesen említő, egyébként alapvetően más témájú felszólalásokkal. Az interpellációk kapcsán segítséget nyújtott még az MTA TK Politikatudományi

keresése 2014–

<http://www.parlament.hu/felszolalások-keresese> (Letöltés ideje: 2017. május 15.), Irományok egyszerűsített lekérdezése 2010-2014

<http://bit.ly/2ttrKUs> (Teljes link az irodalomjegyzékben.) (Letöltés ideje: 2015. december 20.), Irományok lekérdezése 2014–

<http://www.parlament.hu/iromanyok-lekerdezese> (Letöltés ideje: 2017. május 15.)

¹⁷ 10/2014 (II. 24.) OGY határozat

¹⁸ 2011. évi CCIII. törvény az országgyűlési képviselők választásáról [A továbbiakban: Vjt.] 3.§ (1)

¹⁹ A következő szavakra kerestünk rá: nemzetiség*, kisebbség*, romá*, roma*, cigán*, ruszin*, német*, lengyel*, ukrán*, szlovák*, szerb*, szlovén*, horvát*, örmény*, görög*, bolgár*, vend*, rác*, tót*, sváb*, oláh*.

Intézet keretében futó Hungarian Comparative Agendas Project (CAP) interpellációkról készített adatbázisa is.²⁰ Fontos megjegyezni, hogy a projekt közpolitikai kódkönyve témakörök szerint, s nem ügypontként tartalmazza a kódokat, emellett egy törvényszöveghez egyetlen főtéma, és egy azon belüli altéma kódja rendelhető aszerint, hogy mely témakör tekinthető dominánsnak az adott törvényben.²¹ Jelen kutatás szempontjából az e projekt kódkönyve szerint az etnikai kisebbségek, etnikai diszkrimináció és rasszizmus témaköréhez kapcsolódó elemek fontosak, így ezek vizsgálatára kerül sor.

A törvényalkotás kapcsán tett összehasonlítás során a jelenlegi ciklus adatait az Országgyűlés honlapján fellelhető adatok alapján elemeztük. Mivel a nemzetiségek jogait érintő kérdésekkel foglalkoznia kell a nemzetiségi bizottságnak, az e bizottság által tárgyalt irományokat vettük figyelembe.²² A korábbi ciklusok adatai a CAP keretében készültek, a törvényhozásra vonatkozó adatbázis alapján kerültek vizsgálatra,²³ emellett az MTA TK Kisebbségkutató Intézete keretei között elkészült Közép-európai Kisebbségi Jogtárat²⁴ is felhasználtuk. A nemzetiségek költségvetési támogatása kapcsán a

²⁰ Boda Zsolt – Sebők Miklós: Előszó: A Hungarian Comparative Agendas Project bemutatása. *Politikatudományi Szemle*, 2015/4. 33–40., Interpellációk | MTA TK CAP

<http://cap.tk.mta.hu/interpellacio> (Letöltés ideje: 2015. december 21.), Az itt közölt adatok eredetileg a Boda Zsolt és Sebők Miklós által vezetett, „Hungarian Comparative Agendas Project, 2014-2017” című OTKA által finanszírozott (ÁJP K 109303) kutatásból származnak, az adatokat a Magyar Tudományos Akadémia Társadalomtudományi Kutatóközpontja tette közzé. Sem az OTKA, sem a kutatás vezetői nem felelnek az itt közölt elemzés tartalmáért.

²¹ Közpolitikai témakörök kódkönyve (A magyar közpolitika dinamikája) <http://cap.tk.mta.hu/kozpolitikai-magyar> (Letöltés ideje: 2015. december 21.)

²² A bizottság által benyújtott irományok 2014- – Országgyűlés <http://www.parlament.hu/web/magyarorszag-nemzetisegek-bizottsaga-a-bizottsag-altal-benyujtott-iromanyok> (Letöltés ideje: 2017. május 15.), A bizottság által tárgyalt irományok 2014- - Országgyűlés <http://www.parlament.hu/web/magyarorszag-nemzetisegek-bizottsaga-a-bizottsag-altal-targyalt-iromanyok> (Letöltés ideje: 2017. május 15.)

²³ Törvények | MTA TK CAP <http://cap.tk.mta.hu/torveny> (Letöltés ideje: 2015. december 29.)

²⁴ Nemzetiségi adatbázisok | Keresés a jogszabályok között http://mtatki.ogyk.hu/jogszabaly_adatok.php (Letöltés ideje: 2017. június 8.)

CAP költségvetési adatbázisát²⁵ és a 2013 utáni költségvetési törvényeket²⁶ vettük alapul.²⁷ A 2013 utáni költségvetések esetében a vitaműfajok kapcsán is használt keresőszavak segítségével kerestük meg a nemzetiségeket érintő tételeket, összeadtuk azok összegeit és megvizsgáltuk az összes tételhez viszonyított részarányukat. Ennek során szintén csak a nemzetiségek jogaihoz, kultúrájához, politikai részvételéhez kapcsolódó tételeket vettük figyelembe. A módszertan ismertetése után szükséges áttekinteni a nemzetiségek országgyűlési képviselőit érintő szabályozást.

4. A magyarországi nemzetiségek országgyűlési képviselete

A rendszerváltás környékén, s azt követően több javaslat és kísérlet is született a nemzetiségek országgyűlési képviseletének megvalósítására,²⁸ arra mégis 2011-ig, a jelenleg is hatályos választójogi törvény megalkotásáig kellett várni. E törvény alapján az országos lista lehet pártlista, vagy nemzetiségi lista.²⁹ Nemzetiségi lista állítására kedvezményes feltételek vonatkoznak. A nemzetiségi listán legalább három jelöltnek kell szerepelnie, s csupán a névjegyzékben nemzetiségi választópolgárként regisztrált választó lehet jelölt. Nincs lehetőség közös nemzetiségi lista állítására. Egy személy csak egyetlen országos listán lehet jelölt.³⁰

²⁵ Költségvetések | MTA TK CAP <http://cap.tk.mta.hu/koltsegetes> (Letöltés ideje: 2015. december 18.)

²⁶ 2013. évi CCXXX. törvény Magyarország 2014. évi központi költségvetéséről, 2014. évi C. törvény Magyarország 2015. évi központi költségvetéséről, 2015. évi C. törvény Magyarország 2016. évi központi költségvetéséről 2016. évi CL. törvény Magyarország 2017. évi központi költségvetéséről

²⁷ Szintén a 2017. május 8-i ülésnaplival bezárólag elfogadott költségvetéseket vizsgáltuk, így a 2017. évi a vizsgálódásunk körébe eső utolsó költségvetés.

²⁸ Dobos, 2011., 168–170. Pap, 2007., 233–245.

²⁹ Vjt. 7. §

³⁰ Vjt. 9-10. §, Az a tény, hogy csak az országos nemzetiségi önkormányzatok állíthatnak nemzetiségi listát, egyfajta garanciának tekinthető a visszaélésekkel szemben, ugyanakkor aggályos az Európa Tanács keretében működő Nemzeti Kisebbségek Védelméről Szóló Keretegyezmény Tanácsadó Bizottságának tematikus kommentárja szempontjából, miszerint szükséges annak biztosítása, hogy az adott kisebbség különböző tagjai politikai képviseletét több kisebbségi párt vagy egyéb politikai szerv is elláthassa. Ez az aggály akkor is fennáll, ha figyelembe vesszük, hogy léteznek nemzetiségi önkormányzatok, illetve hogy nemzetiségi pártok is indulhatnak a választásokon (kedvezményes feltételek

Ha az egyik nemzetiségi listára leadott szavazatok elérnek egy kedvezményes kvótát, azon a nemzetiségi listán kiosztásra kerül egy kedvezményes mandátum. A kedvezményes mandátumok száma az országos listán kiosztható mandátumok számából kivonásra kerül.³¹ Amely nemzetiség listáján egyetlen mandátum sem kerül kiosztásra, azt a nemzetiséget a listán első helyen szereplő jelölt nemzetiségi szószólóként képviseli az Országgyűlésben.³² A nemzetiségi szószólókra és a nemzetiségeket képviselő bizottságra vonatkozó szabályozás³³ szemünk előtt kell lebegjen vizsgálatunk során, hiszen a nemzetiségi szószólók szűkebb jogosítványokkal rendelkeznek, mint a képviselők. Szavazati joguk csak a nemzetiségeket képviselő bizottságban van, egyébként felszólalni is csupán akkor van lehetőségük, ha a többségi képviselőkől álló Házbizottság úgy ítéli meg, hogy a nemzetiség érdekeit érinti egy adott napirendi pont, vagy ha rendkívüli ügy merül fel. Tanácskozási joggal részt vehetnek az egyéb bizottságok ülésein is, azok jóváhagyása esetén. A nemzetiségek jogait és érdekeit érintő ügyekben lehetőségük van

biztosítása nélkül). L. Strasbourg, 2008. május 5. ACFC/31DOC(2008)001 A Nemzeti Kisebbségek Védelméről Szóló Keretegyezmény Tanácsadó Bizottsága – Kommentár a Nemzeti Kisebbségekhez Tartozó Személyek Hatékony Részvételéről a Kulturális, Szociális és Gazdasági Életben, Valamint a Közügyekben. Elfogadva 2008. február 27-én. 79. pont

<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016800bc7ee> (Letöltés ideje: 2017. június 30.)

Ugyanezen kommentár egyébként előírja a kisebbségek érdekeinek választott testületek, így a parlament napirendjén való hatékony megjelenését is. (81. pont). Előírásra kerül továbbá az is, hogy a kisebbségi képviselők ténylegesen bevonásra kerüljenek a döntéshozatalba, ne csupán megfigyelők legyenek, és ne csupán a kisebbségekhez kapcsolódó ügyek tekintetében kerüljenek bevonásra. Kiemelésre kerül továbbá az is, hogy a kisebbségi bizottságok léte hozzájárul ahhoz, hogy a kisebbségek kérdése a parlamenti napirenden kiemelt helyet kapjon, ám más bizottságoknak is kiemelten kell kezelniük e kérdést. (5. oldal, 91-96. pont) A Tanácsadó Bizottság kiemeli továbbá, hogy a kisebbségekhez tartozó személyek részvétele formális biztosítottsága nem elegendő, érdemi befolyással kell bírnuk a döntésekre, melyeknek a lehető leginkább közönsnek kell lenniük. (19-21. pont) Láthatjuk, hogy e feltételek kapcsán még a parlamenti napirendre gyakorolt hatást nem vizsgálva is sok tekintetben adós marad a hatályos magyarországi szabályozás.

³¹ Vjt. 16. §

³² Vjt. 18. §

³³ Ogytv. 22. § és 29-29/A. §

kérdést feltenni ugyanannak a személyi körnek, mint a képviselőknek, érvényesül rájuk nézve a szabad és (egymáshoz mérten) egyenlő mandátum elve, s mentelmi joguk is van.³⁴ Több szerző már a 2014. évi választásokat megelőzően figyelmeztetett arra, hogy a nemzetiségeknek igencsak csekély az esélyük, hogy akár egyetlen kedvezményes mandátumot elnyerjenek,³⁵ ami a 2014. évi országgyűlési választásokon be is igazolódott.³⁶ Ezért meg kell fontolni a szabályozás módosítását. Ehhez kapcsolódóan mindenképp érdemes megvizsgálni annak a lehetőségét, hogy a nemzetiségi szószóló intézményének megtartása mellett lehetővé tegyék a nemzetiségi választópolgárok számára a pártlistára való szavazást. Ez azonban csak akkor hoz javulást, ha a nemzetiségi szószólók eddigi tevékenysége alapján ez a képviseleti módszer eredményesnek bizonyul. A továbbiakban ezért ez a kérdéskör kerül vizsgálatra.

5. A nemzetiségi szószólók eddigi tevékenysége

Az *Országgyűlési Napló* adatai alapján jelen ciklusban, 2017. május 8-ig, nem vizsgálva a technikai jellegű, illetve az ügyrendi jellegű felszólalásokat, az Országgyűlésben összesen 20.575 képviselői vagy szószólói felszólalás hangzott el.³⁷ Az egy képviselőre, illetve szószólóra eső átlag felszólalások száma tehát kerekítve 99. Ha csak a képviselők felszólalásait nézzük, akkor pedig kerekítve 103 felszólalás jut egy képviselőre. Láthatjuk tehát, hogy a szószólók felszólalásainak száma jelentős mértékben elmarad a képviselőkétől, hiszen mindeddig összesen 126 felszólalás hangzott el a nemzetiségi szószólók részéről, amelynek egy főre eső átlaga megközelítőleg 9,69. Nem felejtethetjük azonban el azt sem, hogy a nemzetiségi szószólók plenáris ülésen való felszólalási lehetősége igencsak korlátozott.

Mindenek előtt érdemes önmagában is megvizsgálni a nemzetiségi szószólók eddigi tevékenységét, amit az Országgyűlés

³⁴ Ogytv. 29-29/A. §

³⁵ Erdős, 2013. 55.; Kurunczi, 2013.; Szalayné, 2014. 13.

³⁶ L. Balázs, 2015. 24-25.

³⁷ A képviselőként, illetve szószólóként felszólalók interpelláció, kérdés/azonnali kérdés, napirendi kívül, napirendi pont szerepsoportokhoz köthető felszólalásait vettük figyelembe.

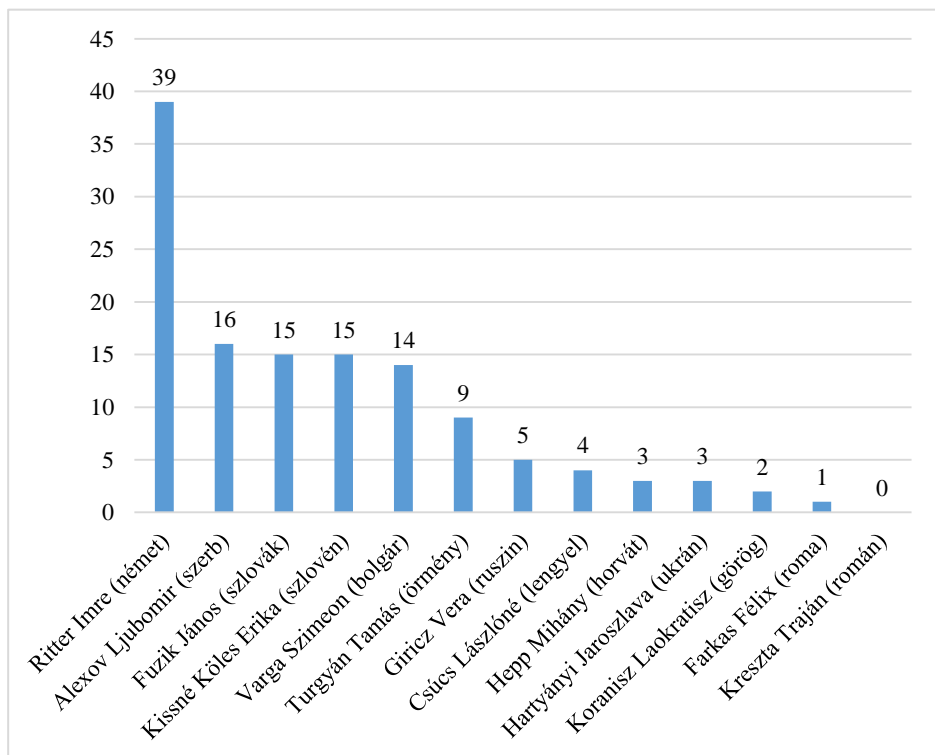
honlapján fellelhető adatok segítenek megítélni.³⁸ Jelen tanulmány elkészítése során a szószólók tevékenységének első három éve került vizsgálatra, így az ülésnapokat 2017. május 8-ig vettük figyelembe. A 1. ábra kapcsán látható, hogy a szószólók felszólalásainak száma nem áll arányban az adott nemzetiséghez tartozók létszámával.

³⁸ Szószólók - Országgyűlés

<http://www.parlament.hu/szoszolok-listaja> (Letöltés ideje: 2017. május 15.),

A nemzetiségi szószólók tevékenységét jelen tanulmányban más szemszögből vizsgáljuk, mint azt Móré Sándor, illetve Kállai Péter tették. L. Kállai Péter: Képviselő-e a szószóló? Nemzetiségi képviselet a magyar Országgyűlésben. *MTA Law Working Papers*, 2017/12.

http://jog.tk.mta.hu/uploads/files/2017_12_Kallai.pdf (Letöltés ideje: 2017. augusztus 11.) és Móré Sándor: A nemzetiségi szószólói intézmény jogi kerete és működésének első két éve. *Parlamenti Szemle*, 2016/2. 30-51.,

1. ábra A nemzetiségi szószólók plenáris ülésen való felszólalásai 2014. május 6 – 2017. május 8-ig.

Forrás: Az Országgyűlés honlapján található adatok alapján készített diagram.

A szószólók napirenden kívüli felszólalásokon és a kérdéseken kívüli felszólalásai közül a legtöbb (22) közpénzügyi, államháztartási kérdésekhez kapcsolódott. E témakörhöz hat szószóló szólott hozzá, közülük legtöbbször Varga Szimeon (8), Ritter Imre (6) és Alexov Ljubomir (4). A második leggyakoribb témakör a kultúra, 16 felszólalással. Ezen hozzászólások több mint fele (10) Ritter Imréhez, a nemzetiségi bizottság elnökéhez köthető, rajta kívül négyen szólaltak fel a kérdésben. Tizenhárom felszólalás kapcsolódik a különböző eljárásokhoz (például szabálysértés,

anyakönyvi eljárás, büntetőeljárás), hiszen az eljárások alatti anyanyelvhasználat a nemzetiségek számára fontos kérdés. E kérdések majdnem fele (6) Alexov Ljubomirhoz köthető. Őt követi Ritter Imre (4), s még ketten szólaltak fel a kérdésben. Ezután 10 felszólalással az alapvető jogok biztosa és helyetteseinek magyarországi nemzetiségek helyzetéről szóló beszámolóit következnek, összesen 4 szószóval általi 10 felszólalással. Gircz Vera felszólalásai közül egy kivételével mind ide tartozott. Kilenc – Kissné Köles Erika által tartott – felszólalás az oktatáshoz, szakképzéshez és felnőttképzéshez kapcsolódik. Nyolcszor pedig a választási eljárásról és az Országgyűlésről szóló törvények módosítása kapcsán került sor felszólalásra, Fuzik János, a nemzetiségi bizottság alelnöke és Turgján Tamás által. Kettő-kettő felszólalás köthető a konzuli védelemhez és a népszámláláshoz. Egy jelentős hangzott el a nemzetiségi bizottság első évi tevékenységéről, egyszer pedig Kissné Köles Erika szólalt fel a külföldről támogatott szervezetek átláthatóságáról szóló törvényjavaslat kapcsán.

Láthatjuk, hogy ezek a felszólalások általában a nemzetiségek közös érdekeinek megjelenítésére szolgálnak. Kivételt csupán Csücs Lászlóné és Varga Szimeon határozati javaslatokhoz kapcsolódó felszólalásai jelentenek. Az egyes nemzetiségek érdekei és a nemzetiségek anyaországgal való kapcsolata megjelenítésének viszont a napirenden kívüli felszólalások és a kérdések nyújtanak színteret. Ritter Imre például felszólalt napirend előtt a Szovjetunióba hurcolt munkaszolgálatosokról. Varga Szimeon napirenden kívüli felszólalásai bolgár népszokásokról, a magyarországi bolgárok múltjáról, jelenéről és jövőjéről, valamint a magyarországi Bolgár Ortodox Egyház fennállásának századik évfordulójáról szóltak. Elhangzott tőle ugyanakkor egy előterjesztői nyitóbeszéd is a magyar-bolgár barátság napjáról szóló határozati javaslatához. Fuzik János napirenden kívül szólt a Felvidékről kitelepített magyarok emléknapjához és a csehszlovák-magyar lakosságcserehez, a szovjet kényszermunkatáborokba hurcoltakhoz, illetve a visegrádi országok haderőinek közös kiképzéséhez kapcsolódóan. Alexov Ljubomir kérdései a nemzetiségi színjátszás jövőjével, a magyarországi szerb kulturális tárgyi emlékek anyaországi szakemberekkel történő felújítása lehetőségével, valamint a Budai Szerb Ortodox Egyházmegyével kapcsolatosak. Napirend utáni felszólalásban az 575 éves szerb-magyar

együttélésről emlékezett meg. Kissné Köles Erika a szlovének létkérdéseiről, múltjáról, jelenéről és jövőjéről beszélt, illetve Pável Ágostonról, a magyarországi szlovenség kutatójáról emlékezett meg, majd a szlovén alkotmány elfogadásának 25. évfordulójáról is felszólalt, teljes egészében szlovénül. Turgyán Tamás az aradi vértanúk emléknapijáról, az örmény népirtásról és Örményország függetlenségének kikiáltása 25. évfordulója alkalmából szólalt meg napirend után. Giricz Vera „II. Rákóczi Ferenc és a ruszinok” címmel szólalt fel. Csúcs Lászlóné felszólalásai mind kifejezetten a lengyelekhez kapcsolódnak. Több felszólalása határozati javaslatokhoz tartozott, amelyek előterjesztői között ő is szerepelt: Henryk Slawik halálának 70. és idősebb Antall József halála 40. évfordulójának emlékére, és a 2016-os év magyar-lengyel szolidaritás évévé való nyilvánításáról. Felszólalt a lengyel-magyar szolidaritás évéhez és 1956-hoz kapcsolódóan. Hartyányi Jaroslava az ukrán-magyar kapcsolatok témakörében szólalt fel.

A roma és az örmény szószólók csak magyarul szólaltak fel, ám az ő esetükben a magyar nyelv is nemzetiségi nyelvnek minősül.³⁹ Míg a legtöbben anyanyelven kezdték a felszólalást és magyarul folytatták, a lengyel szószóló legelső alkalommal ezt éppen fordítva tette. A szlovén szószóló pedig egy felszólalását mondta el végig anyanyelvén. A fentiek alapján láthatjuk, hogy az egyes nemzetiségi szószólók aktivitása nagyban eltér egymástól akkor is, ha figyelembe vesszük, hogy egyesek azért is gyakrabban szólalnak fel, mert sokszor rájuk esik a nemzetiségi bizottság előadójának szerepe. Különös figyelmet érdemel, hogy a román szószóló, Kreszta Traján egyetlenegyszer sem szólalt fel. A többi szószóló közül egyesek felszólalásai viszonylag egyenletesen oszlanak el, mások kezdetben többet szólaltak fel, ám ez irányú aktivitásuk idővel (akár teljesen) alábbhagyott, megint mások a ciklus második felében kezdtek el gyakrabban felszólalni.

A továbbiakban azt vizsgáljuk meg, hogy a nemzetiségek témaköre milyen gyakran bukkant fel a parlamenti kérdések között az előző és a jelenlegi ciklusban.

³⁹ 2011. évi CLXXIX. törvény a nemzetiségek jogairól 22.§ (1)

6. A nemzetiségekhez kapcsolódó parlamenti kérdések 2014 előtt és után

A következőkben tehát azt tekintjük át, hogy jelen ciklusban miképpen alakultak a nemzetiségek jogait érintő interpellációk, parlamenti kérdések és azonnali kérdések az előző ciklushoz képest (1. táblázat).

1. táblázat *A kisebbségi tárgyú parlamenti kérdések alakulása az előző ciklushoz képest 2017. május 8-ig*

		2010–2014	2014-
Interpellációk	Benyújtott	1752	1154
	Elhangzott	957	682
	Nemzetiségi	2	2
Kérdések	Benyújtott	8491	11336
	Elhangzott	869	897
	Nemzetiségi	2	9
Azonnali kérdések	Benyújtott	1307	1213
	Elhangzott	1136	876
	Nemzetiségi	4	16

Forrás: Az Országgyűlés honlapján történő kulcsszavas keresés eredményei táblázatba foglalása

A két ciklust összevetve látható, hogy az előző ciklusban mindösszesen 2 olyan, a Jobbik képviselője által benyújtott interpelláció született, amely vizsgálódásunk körébe esik (2010-ben és 2013-ban). A CAP interpellációkról készített adatbázisa⁴⁰ szerint pedig 13 interpelláció született az etnikai kisebbségek, etnikai diszkrimináció és rasszizmus témakörében. A különbség oka, hogy az említett projektben a romákat mint hátrányos helyzetű csoportot érintő témák, illetve a „*cigánybűnözés*” kérdése a romákat mint kisebbséget érintő témákkal azonos kódot kaptak, továbbá ide tartozik a rasszizmus témaköre is.⁴¹ Az előző ciklusban 957

⁴⁰ Interpellációk | MTA TK CAP

<http://cap.tk.mta.hu/interpellacio> (Letöltés ideje: 2015. december 21.)

⁴¹ Közpolitikai témakörök kódkönyve (A magyar közpolitika dinamikája)

<http://cap.tk.mta.hu/kozpolitikai-magyar> (Letöltés ideje: 2015. december 21.)

interpelláció hangzott el. Az Országgyűlés honlapja alapján jelen ciklusban 1154 interpelláció került benyújtásra, s ebből összesen 682 hangzott el május 8-ig. Ezek közül egy, Soltész István KDNP-s képviselő által a bölcsődei ellátórendszer kapcsán benyújtott interpelláció foglalkozott érintőlegesen az egyházi és nemzetiségi szervezetek által működtetett bölcsődékkal, emellett egy EU-s pályázatok kapcsán megfigyelhető korrupcióról szóló interpelláció érintette az ORÖ visszaéléseit is. Nem felejthetjük el azonban, hogy még nincs vége a ciklusnak, ráadásul a nemzetiségi szószólók, mint fentebb láthattuk, nem interpellálhatnak. A kérdések tekintetében már megfigyelhetünk némi növekedést.

Míg az előző ciklus 869 elhangzott kérdése között mindösszesen 2, a jelenlegi ciklus első három éve alatti 897 elhangzott kérdés közül 9 kapcsolódik szorosán a vizsgált kérdéshez. Három a szerb szószóló, egy-egy a német szószóló és egy LMP-s képviselő, és három pedig MSZP-s képviselők részéről hangzott el. E három kérdés közül kettőt Teleki László egykori romaügyi államtitkár tett fel, aki korábban a Zala Megyei Nemzetiségi Önkormányzat tagja volt, a harmadik kérdés pedig Heringes Anitától hangzott el, aki német nemzetiségű felmenőire hivatkozott. Az azonnali kérdéseknél találunk némi változást. Az előző ciklusban elhangzott 1136 azonnali kérdés közül összesen 4 kapcsolódott kifejezetten a nemzetiségekhez, a jelenlegi ciklus 876 elhangzott azonnali kérdése közül pedig 16, ebből hét Ikotity István LMP-s képviselő, négy Teleki László, három pedig a Jobbik képviselői részéről. Ha azonban a tartalmukra is vetünk egy pillantást, láthatjuk, hogy ezen azonnali kérdések közül tíz az Országos Roma Önkormányzat (ORÖ) pénzügyi visszaéléseihez, szabálytalanságaihoz kapcsolódott, egy Farkas Flórián miniszterelnöki biztosi fizetéséhez, egy további azonnali kérdés pedig Szegényeket és Rászorultakat Segítő Alapítvány – többek között állítólagos roma nemzetiségi oktatásért felvett támogatással való – visszaéléseiről szólt.⁴² A maradék kettő

⁴² Ikotity István mindig csak az ORÖ korrupciós ügyeihez kapcsolódva szólalt fel, s felszólalásai között egyébként is viszonylag gyakoriak a korrupciós témájúak, amiket számban csak az oktatási és kulturális témájú felszólalások előznek meg. Utóbbi tény nem meglepő, hiszen Ikotity a Kulturális bizottság tagja, s ahogy arra Sebők és társai is rámutattak, a magyar Országgyűlésben is jellemző a képviselők interpellációs szokásai kapcsán a szakpolitikai specializáció.

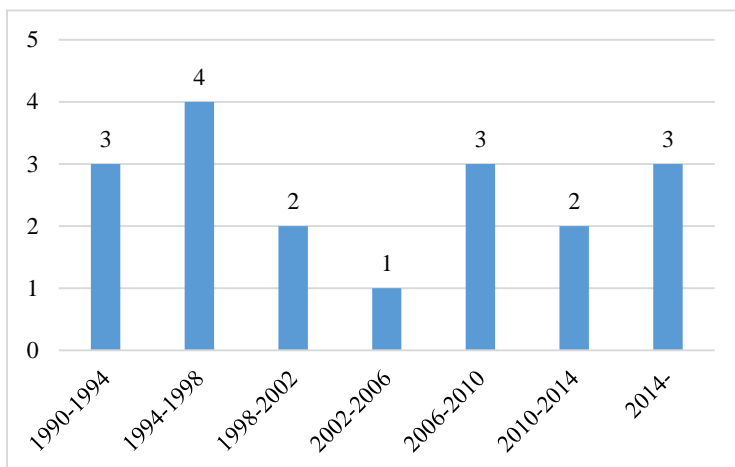
közül az egyik a romák minőségi oktatását érintette, a másik pedig arról szólt, hogy az önkormányzatok és a nemzetiségi önkormányzatok nem jutnak hozzá forrásaikhoz.

A fentiek alapján tehát úgy tűnik, hogy e műfajokban nem növekedett jelentős mértékben a nemzetiségi ügyek aránya az előző ciklushoz képest, sőt, az interpellációk esetében csökkent. A nemzetiségi szószólók által is elérhető kérdések kivételével pedig ahol némi növekedést figyelhetünk meg, az elsősorban egy konkrét ügynek, az ORÖ körüli botránynak köszönhető. Később mindenképp szükség lesz a parlamenti kérdések és napirenden kívüli felszólalások szélesebb körű elemzésére is ahhoz, hogy messzemenő következtetéseket vonhassunk le a szószólók parlamenti napirendre gyakorolt hatását illetően. A következőkben szükséges megvizsgálni azt is, hogy a nemzetiségi szószólók jelenlétével párhuzamosan növekedett-e a nemzetiségi tárgyú törvényalkotás.

7. Nemzetiségi tárgyú törvényalkotás 2014 előtt és után

A fentebb már említett CAP keretében készült, a törvényhozásra vonatkozó adatbázis és az Országgyűlés honlapjának adatai alapján érdemes megnézni, hogyan alakult a kisebbségi tárgyú törvényhozás (2. ábra).

L. Sebők Miklós – Kubik Bálint György – Molnár Csaba – Szendi Gábor: Miért kérdeznak a képviselők? Az interpellációk benyújtásának tényezői Magyarországon, 1990 és 2014 között. *Politikatudományi Szemle*, 2014/4. 58. Az egyéb korrupciós ügyek megjelenésének magas száma miatt valószínűleg tűnik, hogy a képviselő az ORÖ ügyeit nem a nemzetiségek érintettsége, hanem önmagában a korrupció miatt említette olyan sok esetben.

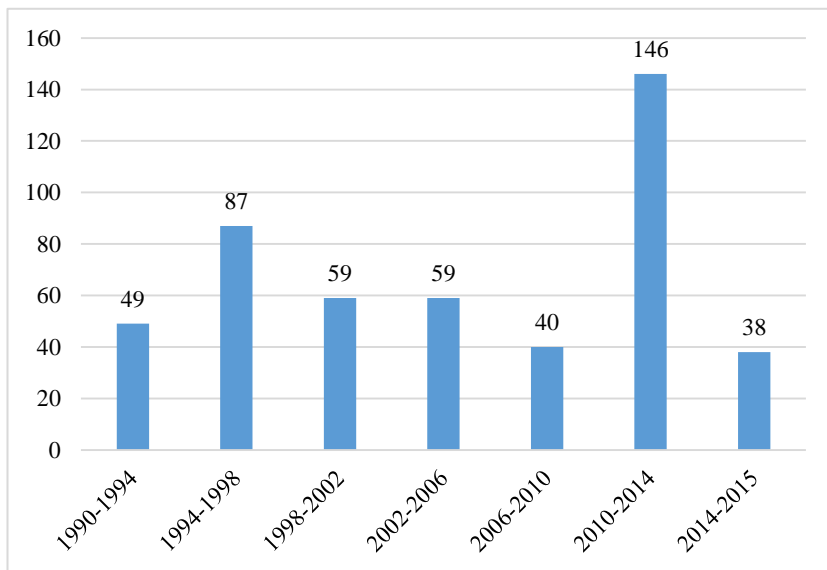
2. ábra A kisebbségi tárgyú törvényalkotás ciklusonkénti alakulása a CAP Hungary kódkönyve alapján.

Forrás: A CAP Hungary Törvények adatbázisa, valamint az Országgyűlés honlapján található adatok alapján készített diagram.

Láthatjuk, hogy az 1990–1994 közötti ciklusban összesen három, az etnikai kisebbségek, etnikai diszkrimináció és rasszizmus témaköréhez kapcsolódó törvény született, az 1994–1998 közöttiben négy, az 1998–2002 közöttiben kettő, a 2002–2006 közöttiben egy, a 2006–2010 közöttiben három, a 2010 és 2014 közöttiben pedig kettő.⁴³ Az MTA TK Kisebbségkutató Intézet Közép-európai Kisebbségi Jogi adatbázisa⁴⁴ szerint sem növekedett a nemzetiségeket érintő törvények száma az előző ciklus óta (3. ábra). Figyelembe kell azonban venni azt is, hogy a jogalkotás egyébként is meglehetősen intenzív volt az előző ciklusban.

⁴³ Törvények | MTA TK CAP <http://cap.tk.mta.hu/torveny> (Letöltés ideje: 2015. december 29.)

⁴⁴ Nemzetiségi adatbázisok | Keresés a jogszabályok között http://mtatki.ogyk.hu/jogszabaly_adatok.php (Letöltés ideje: 2017. június 8.)

3. ábra *A kisebbségi tárgyú törvények alakulása az MTA TK Kisebbségkutató Intézete Kisebbségi Jogtára alapján.*⁴⁵

Forrás: Az MTA TK Kisebbségkutató Intézete Közép-európai Kisebbségi Jogtára alapján készített diagram.⁴⁶

Ami a jelenlegi ciklust illeti, a Magyarországon élő nemzetiségek bizottsága mindeddig hét önálló indítványt nyújtott be, amelyek közül kettőt visszavontak, négyet elfogadtak, egy pedig a kézirat lezárásakor⁴⁷ még mindig tárgysorozatban van. Ezen indítványok közül a legutolsót éppen idén május 8-án terjesztették elő, az azelőtti legutolsó viszont 2015. november 10-én került benyújtásra. Fontos

⁴⁵ A jelenlegi ciklus adatai 2015 végéig elérhetők. Ennek kapcsán említésre méltó, hogy az MTA Kisebbségkutató Intézete 2015 végéig bezárólag több elfogadott törvényt talált nemzetiségeket érintőnek, mint amennyit a Házbizottság 2017. május 8-ig az összes benyújtott törvényjavaslat közül ilyennek tekintett.

⁴⁶ Nemzetiségi adatbázisok | Keresés a jogszabályok között

http://mtatki.ogyk.hu/jogszabaly_adatok.php (Letöltés ideje: 2017. június 8.)

A ciklusok első és utolsó törvényei a CAP Törvények adatbázisa alapján kerültek beazonosításra.

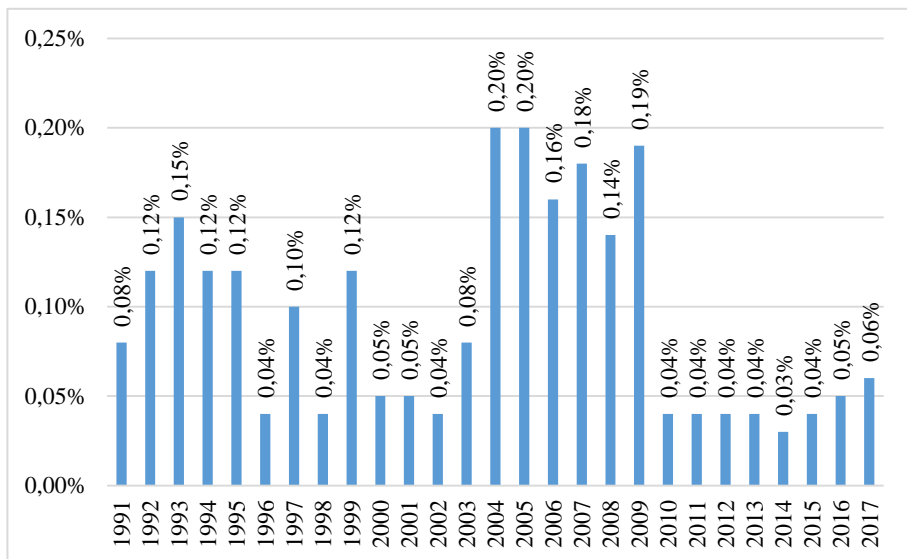
⁴⁷ 2017. június 26-án.

hozzátenni, hogy a két visszavont javaslattal azonos című javaslatok megtalálhatók a négy elfogadott javaslat között, s azt is, hogy a négy javaslat közül egy, az Országgyűlésről szóló törvény módosítására irányuló csupán részben érintette a nemzetiségeket, egészen pontosan a nemzetiségi szószólók javadalmazását. Ezért szerepel a jelenlegi ciklusnál három elfogadott nemzetiségi tárgyú törvény a 2. ábrán. Mivel a CAP-adatbázis csak az elfogadott és kihirdetett törvényeket tartalmazza, illetve csak az elfogadott törvényjavaslatok tekinthetők valós közpolitikai eredménynek, érdemes jelen ciklus esetében is az elfogadott javaslatokra koncentrálnunk. A bizottság egyébként összesen huszonnégy törvényjavaslatot tárgyalt. A fentiek alapján úgy tűnik, hogy a nemzetiségek bírnak némi befolyással a törvényhozási témákra, hiszen a bizottság mindazon javaslatait elfogadásra kerültek, amelyeket nem vont vissza, illetve amelyekről már szavaztak.

Ugyanakkor, mivel a szószólók plenáris ülésen való felszólalási lehetősége a Házbizottság megítéléséhez kötött, s nem szavazhatnak, aligha tulajdoníthatunk nekik a törvényhozásra gyakorolt jelentősebb közvetlen hatást, hiszen nem saját megítélésükön múlik, hogy mely törvényekhez kapcsolódóan nyújthatnak be módosító javaslatot, s javaslataik elfogadása már a rajtuk kívülálló parlamenti többségen áll vagy bukik. Későbbi kutatásunk során szükséges lesz a jelen ciklus adatainak a fentebbi adatbázisok adataival összehasonlíthatóbbá tétele és mélyebb tartalomelemzése, továbbá a nemzetiségi szószólók tevékenységének a törvényhozásra gyakorolt közvetett hatásának szélesebb körű vizsgálata is. Jelen tanulmányban csupán a költségvetési és zárszámadási törvények kapcsán végzünk további elemzést, megvizsgálva a nemzetiségekre vonatkozó költségvetési tételeket.

8. A nemzetiségek költségvetési támogatásának alakulása

A CAP költségvetési adatbázisát⁴⁸ és a 2013 utáni költségvetési és zárszámadási törvényeket⁴⁹ megvizsgálva kirajzolódik előttünk a nemzetiségek költségvetési támogatásának alakulása az összes tételhez viszonyítva (4. ábra).

4. ábra A nemzetiségekre vonatkozó költségvetési tételek aránya az összes tételhez viszonyítva (1991-2017).

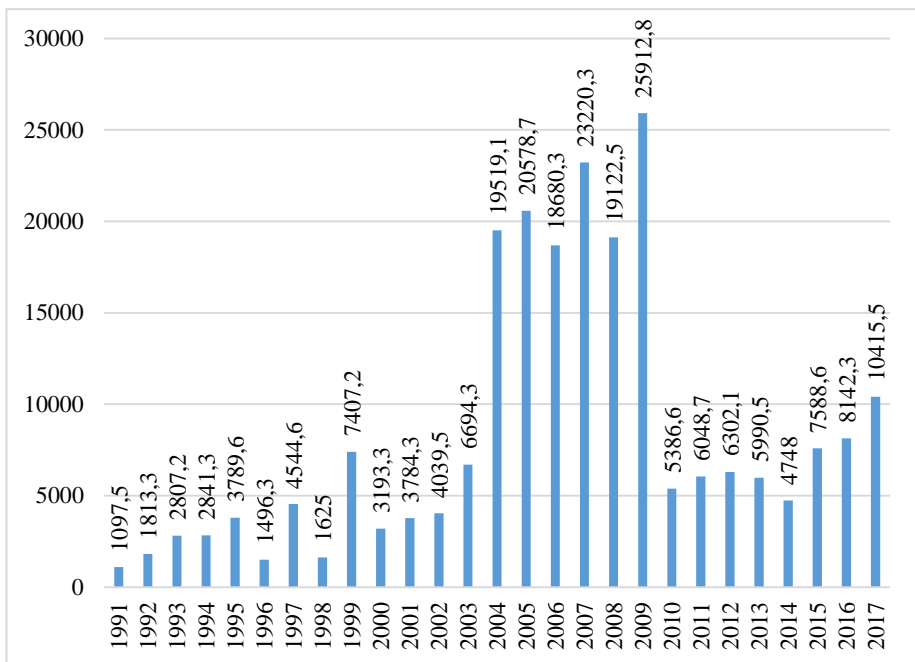
Forrás: A CAP Hungary Költségvetési és zárszámadási adatbázisa, valamint a 2013 és 2017 közötti költségvetési törvények alapján készített diagram.

⁴⁸ Költségvetések | MTA TK CAP

<http://cap.tk.mta.hu/koltsegvetes> (Letöltés ideje: 2015. december 18.)

⁴⁹ 2013. évi CCXXX. törvény Magyarország 2014. évi központi költségvetéséről, 2014. évi C. törvény Magyarország 2015. évi központi költségvetéséről, 2015. évi C. törvény Magyarország 2016. évi központi költségvetéséről, 2016. évi CL. törvény Magyarország 2017. évi központi költségvetéséről

A fentiek alapján láthatjuk, hogy míg 1995-ig növekedett, majd kis mértékben csökkent a kisebbségekre fordított költségvetési tételek aránya, 1996-ban drasztikus csökkenés következett be, amit 1999-ig ingadozó arányok követtek, majd 2000-és 2002 között ismét alacsony támogatás volt megfigyelhető. 2003-ban már növekedés kezdődött és 2004 és 2009 között viszonylag magasnak számított a kisebbségekre vonatkozó költségvetési tételek aránya, amelyhez képest 2010 óta drasztikusan kisebb részarányt figyelhetünk meg, s 2014-ben volt egy visszaesés. Bár 2015 óta növekedést figyelhetünk meg a támogatás arányában, még most is igencsak elmarad a 2008-as gazdasági válság elől. A támogatás összegét (5. ábra) is érdemes megvizsgálni.

5. ábra *A nemzetiségekre fordított költségvetési támogatás összegének alakulása (1991-2017).*

Forrás: A CAP Hungary Költségvetési és zárszámadási adatbázisa, valamint a 2013 és 2017 közötti költségvetési törvények alapján készített diagram.

Láthatjuk, hogy a nemzetiségekre fordított összeg a 2015. évi költségvetésben a 2014-es összeg körülbelül 1,6-szeresére nőtt, s a 2016-os és 2017-es költségvetésekben pedig további emelkedés figyelhető meg, s az összeg olyan magas, mint amilyen 2010 óta még egyszer sem volt, s amelyet csak a 2004 és 2009 közötti összegek haladnak meg. Figyelembe véve, hogy a nemzetiségi szószólók gyakran éppen költségvetési témában szólaltak fel, feltételezhetjük, hogy az országgyűlési jelenlétük hatással bírt költségvetési támogatásuk alakulására, ugyanakkor a kisebbségek tényleges hatásának vizsgálata számos nehézségbe ütközik, amely kérdések jelen tanulmány keretein túlmutatnak, ám a későbbiekben mindenképp szükséges lesz részletesebb elemzése.⁵⁰A kérdés kapcsán messzemenő következtetés levonására ugyanis csupán részletesebb tartalomelemzést követően kerülhet sor.

9. Összegzés

Láthatjuk, hogy a nemzetiségek országgyűlési képviselője 2014-ben valósult meg, amióta tizenhárom, az országgyűlési képviselőknél szűkebb jogosítványokkal rendelkező szószóló képviseli a nemzetiségeket. Jelen tanulmány tárgya az ő tevékenységük vizsgálata volt a parlamenti vitaműfajok, a törvényalkotás és a költségvetési jog területén. Ami az egyes szószólók tevékenységét illeti, láthatjuk, hogy aktivitásuk eltérő és ingadozó. A nyelvhasználatról elmondható, hogy a nemzetiségi nyelv felszólalások elején való használata elterjedt, de a teljes felszólalás nemzetiségi nyelven történő elmondása ritka, és egyfajta figyelemfelkeltő ereje van. A napirendi pontokhoz kapcsolódó felszólalások a nemzetiségek közös érdekei megjelenítésének terét jelenti, még hozzá szakpolitikai területek szerint többé-kevésbé munkamegosztásban, és a bizottsági tagsághoz is igazodóan. Az egyes nemzetiségeket külön-külön érintő kérdések a parlamenti vitaműfajokban, a kérdések és a napirenden kívüli felszólalások között jelennek meg. Kivételt csupán néhány elfogadott határozati javaslat jelent.

⁵⁰ L. Wängnerud, Lena: Women in Parliaments: Descriptive and Substantive Representation. *Annual Review of Political Science*, 2009/12. 51–69.

Az eredményesség kapcsán elmondható, hogy a nemzetiségeket érintő parlamenti kérdések száma nem mutat szignifikáns eltérést az előző ciklushoz képest, s ahol kissé nőtt, ott is egy konkrét ügynek, s nem a szószólók jelenlétének köszönhető a növekedés. A későbbiekben érdemes lesz az 1990 óta eltelt, korábbi ciklusok adataival is összehasonlítani jelen ciklus adatait, és mélyebb tartalomelemzést is végezni. Láthattuk, hogy a nemzetiségi szószólók felszólalásainak száma elmarad a képviselőkétől, ami azonban a nemzetiségi ügyekre korlátozott felszólalási lehetőségeiknek is köszönhető. A fentiek alapján úgy tűnik, hogy a nemzetiségekhez kapcsolódó ügyeket inkább képviselik a nemzetiségi háttérű képviselők, mint a szószólók. Érdemes ezt a hipotézist tesztelni a későbbiekben, hiszen láthatjuk, hogy a nemzetiségi szószólók megjelenésével párhuzamosan elsősorban a rájuk fordított költségvetési kiadások nőttek.

Szükséges lesz megvizsgálni a nemzetiségi bizottság tevékenységét is. A törvényhozás területén nem figyelhető meg jelentős növekedés a nemzetiségeket érintő törvények számában, s nem mutatható ki a szószólók jelentősebb közvetlen hatása a törvényalkotásra. Ám nem hagyhatjuk figyelmen kívül azt sem, hogy a nemzetiségi bizottság által jelen ciklusban benyújtott és vissza nem vont, lezárt négy törvényjavaslat közül mind elfogadásra került. Szükséges lesz a jelen ciklus adatainak a CAP adatbázisaival összehasonlíthatóbbá tétele és bővebb tartalomelemzése is, és a nemzetiségi szószólók tevékenységének a törvényhozásra gyakorolt közvetett hatásának bővebb vizsgálata is. Később érdemes lehet a fentiekhez hasonló módon vizsgálni a nemzetiségek kérdésének medianapirenden való jelenlétét, a közvéleményt, a miniszterelnöki évvértékelő beszédekét, a pártkongresszusok témáit. Emellett mindenképp szükséges lesz a fenti elemzést újból elvégezni a ciklus végén ahhoz, hogy messzemenő következtetéseket vonhassunk le e képviseleti mód eredményességét illetően. Azt azonban most is láthatjuk, hogy az *Európa Tanács Kisebbségi Jogi Keretegyezménye* követelményei kapcsán aggályokat vet fel a hatályos szabályozás.

Felhasznált irodalom

- Balázs Ágnes: *A választójog egyenlősége: dilemmák és határesetek*. Diplomamunka. Budapest: Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Közigazgatás-tudományi Kar, Közjogi Intézet, Európai és Összehasonlító Közjogi Tanszék, 2015.
- Boda Zsolt – Sebők Miklós: Előszó: a Hungarian Comparative Agendas Project bemutatása, *Politikatudományi Szemle*, 2015/4. 33–40.
- Bird, Karen: Patterns of Substantive Representation Among Visible Minority MPs: Evidence from Canada’s House of Commons. In: Bird, Karen – Saalfed, Thomas – Wüst, Andreas M. (Eds.): *The political representation of Immigrants and Minorities: Voters, Parties*. Abingdon: Routledge. ECPR Studies in Political Science, 2011. 207–228.
- Chaney, Paul: Institutional Ableism, Critical Actors and the Substantive Representation of Disabled People: Evidence from the UK Parliament 1940–2012, *The Journal of Legislative Studies*, 21:(2), 2015. 168–191.
- Childs, Sarah: *Women and British Party Politics. Descriptive, substantive and symbolic representation*. Routledge Advances in European Politics. Abingdon: Routledge, 2008.
- Dobos Balázs: *A kisebbség joga. Kisebbségi törvénykezés Magyarországon (1988-2006.)*. Budapest: Argumentum. MTA Kisebbségkutató Intézet, 2011.
- Erdős Csaba: A Problematic Part of the Renewed Hungarian Parliamentary Law: The Parliamentary Representation of Nationalities, *De Iurisprudencia et Iure Publico: Jog- és Politikatudományi Folyóirat*, 2013/1. 51–61.
- Hodžić, Edin – Mraović, Boriša: Political Representation of Minorities in Bosnia and Herzegovina: How Reserved Seats Affect Minority Representatives’ Influence on Decision-making and Perceived Substantive Representation. *Ethnopolitics*, 14:(4), 2015. 418–434.

- Jusić, Mirna – Stojanović, Nenad: Minority Rights and Realpolitik: Justice-based vs. Pragmatic Arguments for Reserving Seats for National Minorities. *Ethnopolitics*. 14:(4), 2015. 404–417.
- Kállai Péter: Képviselő-e a szószóló? Nemzetiségi képviselet a magyar Országgyűlésben. *MTA Law Working Papers*. 2017/12. http://jog.tk.mta.hu/uploads/files/2017_12_Kallai.pdf (Letöltés ideje: 2017. augusztus 11.)
- Kurunczi, Gábor: A nemzetiségek parlamenti képviseletének kérdéséről. *Pázmány Law Working Papers*, 2013/14. <http://d18wh0wf8v71m4.cloudfront.net/docs/wp/2013/2013-14-Kurunczi.pdf> (Letöltés ideje: 2016. április 30.)
- Minta, Michael D.: Legislative Oversight and the Substantive Representation of Black and Latino Interests in Congress. *Legislative Studies Quarterly*. 34: (2), 2009. 193–218.
- Móré Sándor: A nemzetiségi szószólói intézmény jogi kerete és működésének első két éve. *Parlamenti Szemle*, 2016/2. 30–51.
- Pap András László: *Identitás és reprezentáció. Az etnikai hovatarozás meghatározásától a politikai képviseletig*. Budapest: MTA Kisebbségkutató Intézet, Gondolat Kiadó, 2007.
- Pitkin, Hanna Fenichel: *The Concept of Representation*. Berkeley, Los Angeles, London: University of California Press, 1967.
- Rocha, Rene R. – Tolbert, Caroline J. Bowen, Daniel C. – Clark, Christopher J.: Race and Turnout: Does Descriptive Representation in State Legislatures Increase Minority Voting? *Political Research Quarterly*. 63: (4), 2010. 890–907.
- Sebők Miklós: A képviseleti demokrácia megbízó-ügynök elméleti modellje. *Politikatudományi Szemle*, 2015/2. 7-26.
- Sebők Miklós – Kubik Bálint György – Molnár Csaba – Szendi Gábor: Miért kérdeznak a képviselők? Az interpellációk benyújtásának tényezői Magyarországon, 1990 és 2014 között. *Politikatudományi Szemle*, 2014/4. 41–67.
- Szalayné Sándor Erzsébet: A 2014. évi választások a magyarországi nemzetiségekért felelős biztoshelyettes szemszögéből. *Kisebbségkutató*, 2014/1. 7–14.

Ueda, Michiko (é.n.): *Does Minority Representation Matter for Policy Outcomes? Evidence from the U.S. States.*

http://isites.harvard.edu/fs/docs/icb.topic892944.files/ueda_michiko.pdf (Letöltés ideje: 2016. november 18.)

Várnagy Réka – Ilonszki Gabriella: Üvegplafonok. Pártok lent és fent. *Politikatudományi Szemle*, 2012/4. 7–25.

Wängnerud, Lena: Women in Parliaments: Descriptive and Substantive Representation. *Annual Review of Political Science*, 2009/12. 51–69.

Zuber, Christina Isabel: Reserved Seats, Parties, and Group Representation in Bosnia and Herzegovina. *Ethnopolitics*, 14:(4), 2015. 390–403.

Hivatkozott jogforrások

10/2014 (II. 24.) OGY határozat

2011. évi CLXXIX. törvény a nemzetiségek jogairól

2011. évi CCIII. törvény az országgyűlési képviselők választásáról

2012. évi XXXVI. törvény az Országgyűlésről

2013. évi XXXVI. törvény a választási eljárásról

2013. évi CCXXX. törvény Magyarország 2014. évi központi költségvetéséről

2014. évi C. törvény Magyarország 2015. évi központi költségvetéséről

2015. évi C. törvény Magyarország 2016. évi központi költségvetéséről

2016. évi CL. törvény Magyarország 2017. évi központi költségvetéséről

Nemzetközi dokumentumok

Strasbourg, 2008. május 5. ACFC/31DOC(2008)001 A Nemzeti Kisebbségek Védelméről Szóló Keretegyezmény Tanácsadó Bizottsága – Kommentár a Nemzeti Kisebbségekhez Tartozó Személyek Hatékony Résztételéről a Kulturális, Szociális és Gazdasági Életben, Valamint a Közügyekben. Elfogadva 2008. február 27-én.
<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016800bc7ee> (Letöltés ideje: 2017. június 30.)

Hivatkozott adatbázisok

A bizottság által benyújtott irományok 2014- – Országgyűlés
<http://www.parlament.hu/web/magyarorszagi-nemzetisegek-bizottsaga/a-bizottsag-altal-benyujtott-iromanyok> (Letöltés ideje: 2017. május 15.)

A bizottság által tárgyalta irományok 2014- – Országgyűlés
<http://www.parlament.hu/web/magyarorszagi-nemzetisegek-bizottsaga/a-bizottsag-altal-targyalt-iromanyok> (Letöltés ideje: 2017. május 15.)

Fel szólalások keresése 2010–2014

http://www.parlament.hu/orszaggyulesi-naplo-elozo-ciklusbeli-adatai?p_auth=rJ9fFnjl&p_p_id=pairproxy_WAR_pairproxyportlet_INSTANCE_9xd2Wc9jP4z8&p_p_lifecycle=1&p_p_state=normal&p_p_mode=view&p_p_col_id=column-1&p_p_col_count=1&_pairproxy_WAR_pairproxyportlet_INSTANCE_9xd2Wc9jP4z8_pairAction=%2Finternet%2Fcpsql%2Fwebpar.paramform%3Fp_ck1%3D39%26p_modul%3DNAPLO_ALT_LEKER%26p_szulo%3D-6 (Letöltés ideje: 2015. december 20.),

Fel szólalások keresése 2014–

<http://www.parlament.hu/felszolalások-keresese> (Letöltés ideje: 2017. május 15.)

Interpellációk | MTA TK CAP

<http://cap.tk.mta.hu/interpellacio> (Letöltés ideje: 2015. december 21.)

Irományok egyszerűsített lekérdezése 2010–2014

http://www.parlament.hu/iromanyok-elozo-ciklusbeli-adatai?p_auth=px4pswMr&p_p_id=pairproxy_WAR_pairproxyportlet_INSTANCE_9xd2Wc9jP4z8&p_p_lifecycle=1&p_p_state=normal&p_p_mode=view&p_p_col_id=column-1&p_p_col_count=1&_pairproxy_WAR_pairproxyportlet_INSTANCE_9xd2Wc9jP4z8_pairAction=%2Finternet%2Fcp1sql%2Fwebpar.paramform%3Fp_ck1%3D39%26p_modul%3DIROM_L EKERD_EGYSZ%26p_szulo%3D-3 (Letöltés ideje: 2015. december 20.),

Irományok lekérdezése 2014-

<http://www.parlament.hu/iromanyok-lekerdezese> (Letöltés ideje: 2017. május 15.)

Költségvetések | MTA TK CAP

<http://cap.tk.mta.hu/koltsegyvetes> (Letöltés ideje: 2015. december 18.)

Közpolitikai témakörök kódkönyve (A magyar közpolitika dinamikája)

<http://cap.tk.mta.hu/kozpolitikai-magyar> (Letöltés ideje: 2015. december 21.)

Nemzetiségi adatbázisok | Keresés a jogszabályok között

http://mtatki.ogyk.hu/jogszabaly_adatok.php (Letöltés ideje: 2017. június 8.)

Szószólók - Országgyűlés

<http://www.parlament.hu/szoszolok-listaja> (Letöltés ideje: 2017. május 15.)

Törvények | MTA TK CAP

<http://cap.tk.mta.hu/torveny> (Letöltés ideje: 2015. december 29.)

Although the claim of national minorities in Hungary for parliamentary representation had been present since the change of regime, only the 2011 electoral law ensured it. The nationalities are represented in the Parliament by nationality spokespersons having less competences than MPs since 2014. Can spokespersons or the committee of the nationalities influence the legislation? Do they have any role in parliamentary agenda-setting? Did the minority-related budgetary subsidies increase? This paper aims to answer these questions.

Keywords: nationality, Parliament, representation, legislative agenda, minority